

Mr. sc. Hrvoje Šimović

PRIKAZ KNJIGE

NASLOV: DOBA FINACIJSKE NESTABILNOSTI

AUTORI: GREENSPAN, ALAN

Izdavač: Masmedia

Mjesto i godina izdanja: Zagreb, 2008.

Nedavno je objavljen hrvatski prijevod knjige Alana Greenspana "Doba financijske nesigurnosti" (Age of the Turbulence) u izdanju Masmedije u Zagrebu. Radi se o knjizi koja se pojavila ubrzo nakon Greenspanovog odlaska s mjesta guvernera Saveznih rezervi (FED-a) koju je obnašao gotovo dvadeset godina. Iz tog razloga prikaz knjige "Doba financijske nesigurnosti" ne može biti potpun bez osvrta na autora.

Kao što je prethodno spomenuto, radi se o čovjeku s najdugovječnijim stražom guvernera američkih Saveznih rezervi koji je tu funkciju obnašao od 1987. do 2006. godine. Kroz svoju bogatu karijeru i funkciju koju je dugo godina obnašao, bio je jedan od najvažnijih ljudi u stvaranju i vođenju američke monetarne politike, što dokazuje činjenica da je neprekidno radio čak za mandata četiriju američkih predsjednika. Kroz svoj radni vijek proputovao je cijeli svijet, družio se i surađivao s najmoćnijim ljudima svoga vremena te je bio svjedok i sudionik razvoja financijskog sektora, prije svega razvoja informatike za što se i osobno zalagao (što potkrepljuju brojne fotografije u knjizi). Ono po čemu ga se posebno pamti jest to da se smatra zaslužnim za nagli razvoj "dot-com" kompanija u 90-tima, ali se smatra i odgovornim na krizu na tržištu nekretnina koja je tresla SAD posljednjih nekoliko godina. Tu postoji čitav niz svjetski poznatih događaja, kao "crni ponedjeljak" (19.10.1987.) koji je pogodio većinu svjetskih burzi te mnogi drugi burzovni šokovi uz koje se obvezno vezuje Greenspanovo ime koje on analizira iz svoje perspektive u knjizi "Doba financijske nesigurnosti". Teško je ukratko sažeti ulogu Greenspana u razvoju financijskog sustava, no knjiga ima određenu autobiografsku notu u kojoj se iz autorove perspektive analiziraju određeni povijesni događaji.

Knjiga "Doba financijske nesigurnosti" uključujući uvod ima ukupno 25 poglavlja: 1. Gradsko dijete, 2. Stvaranje ekonomista, 3. Ekonomija susreće politiku, 4. Privatni građanin, 5. Crni ponedjeljak, 6. Pad Berlinskog zida, 7. Obveze jednog demokrata, 8. Iracionalno pretjerivanje, 9. Milenijska groznica, 10. Silazna putanja, 11. Izazovi upućeni naciji, 12. Opći pojmovi ekonomskog rasta, 13. Običaji kapitalizma, 14. Odluke koje predstoje Kini, 15. Tigrovi i slon, 16. Prodorni lakovi Rusije, 17. Latinska Amerika i populizam, 18. Tekući račun i dug, 19. Globalizacija i regulativa, 20. Zagonetka, 21. Nejednakost obrazo-

vanja i prihoda, 22. Svijet odlazi u mirovinu. No, može li si to priuštiti?, 23. Korporativno upravljanje, 24. Dugoročni energetska pritisak te 25. Delfijska budućnost.

Sam autor u uvodu navodi kako se knjiga, iako sadrži 25 poglavlja, može podijeliti na dva osnovna dijela. Prvi dio, odnosno prvih jedanaest poglavlja, predstavljaju u tekst pretočena Greenspanova iskustva u vezi sa svima bitnim događajima u svjetskoj ekonomiji i financijama u njegovom radnom vijeku. Drugi dio, odnosno preostala poglavlja, prema autoru, predstavljaju "objektivni pokušaj korištenja knjige kao temelja na kojem će izrasti okvir za razumijevanje nove globalne ekonomije". U jednu ruku skromno, a u drugu ruku i pretenciozno, autor pomalo na Krugmanov način upozorava da je pred nama doba financijske nesigurnosti (eng. Age of Turbulence). Prema autoru, već živimo u jednom turbulentnom vremenu u kojem su ugroženi i dosadašnji stabilni izvori identiteta i sigurnosti.

Autobiografski elementi knjige sadržani su u prvim poglavljima u kojima Greenspan iz svoje perspektive prepričava i analizira razne događaje. Prije svega, kroz prvih pet poglavlja Greenspan prikazuje formiranje sebe kao pojedinca počevši od svog djetinjstva, rodnog grada, do školovanja, susreta s politikom i razvijanja kao priznatog ekonomista. Ono što se u ranoj fazi njegova života isticalo kao svojevrsni paradoks, jest činjenica da se autor vodio filozofijom malog čovjeka i da ga nije zanimala ekonomska politika upravo zato što mu je nedostajao pogled iz šire perspektive. Da je širu perspektivu spoznao i dobro razumio, dolazi do izražaja tek kasnije, u drugom dijelu rada.

U ostalim poglavljima prvog djela dominiraju osvrta na razne, već povijesne, događaje koji su izravno ili neizravno imali značajan utjecaj na svjetska financijska tržišta i razvoj kapitalizma uopće. Greenspan se prvo osvrnuo na "crni ponedjeljak" koji se dogodio 19. listopada 1987. godine, točno na početku njegova mandata čelnika FED-a. Cijelo poglavlje posvetio je svom "vatrenom krštenju", a da se nije radilo o bezazlenoj stvari pokazuje činjenica kako je financijska kriza zahvatila sve svjetske burze te da se radi o najvećem "padu" burze koji se dogodio u jednom danu u povijesti. Greenspan i FED reagirali su danas već klasičnom metodom jačanja likvidnosti financijskog sustava iako su mu mnogi zamjerali da je kasno reagirao s određenim mjerama. Ostala poglavlja koja se odnose na prvi autobiografski dio knjige osvrću se na druge značajne događaje kao što je pad Berlinskog zida, izbori i početak suradnje s, u tom razdoblju, novoizabranim predsjednicima, početak novog milenija, procvat dot-com kompanija itd. Svaki od tih događaja značajno se odrazio na njegov život, karijeru, ali i financijska tržišta.

U drugom dijelu knjige Greenspan obrađuje mnoge tematike koje, kako sam navodi, predstavljaju okvir za razumijevanje nove globalne ekonomije. Upućuje na razvoj određenih procesa i jačanje određenih ekonomija koje bitno mijenjaju svjetski financijski poredak. Prije svega Greenspan se osvrće na Kinu, azijske tigrove, određene događaje u Latinskoj Americi, pa i za Amerikance uvijek neizbježne Ruse. Nadalje, autor upozorava na moguće energetske probleme te upozorava i na demografske probleme jer smatra da je čovjek ključ svega te se kao pojedinac ne smije zanemariti. Upravo u ovom djelu smisao za sagledavanje šire perspektive dolazi do izražaja te autor bez imalo osjećaja sputanosti, proročanski govori o svijetu i ekonomiji kakva će biti u budućnosti. Kao čovjek koji je dugo godina bio na visokom položaju te imao povlašten pristup najboljim mogućim dostignućima i informacijama što su ikada postojale, i to ne samo vezanim uz ekonomiju, vrlo uvjerljivo upozorava na doba koje je pred nama - doba financijske nesigurnosti i nove globalne ekonomije. Ključ te nove ekonomije je financijski sustav koji mora biti stabilan i siguran. Teroristički napadi na "blizance" u New Yorku vjerojatno su bili posljednja velika stvar koja je uzdrmala SAD te kroz prizmu tog napada autor započinje i završava knjigu. Kao zaključak nudim jedan

citat iz knjige koji dovoljno govori sam za sebe: "Ako želite onesposobiti američku ekonomiju, samo se treba riješiti naplatnog (financijskog) sustava...stupanj gospodarske aktivnosti strmoglavo bi opao".

Knjiga "Doba financijske nesigurnosti" ne predstavlja samo svojevrsnu autobiografiju Alana Greenspana kojom se daje retrospektiva određenog vremena i koju smo navikli čitati od ostalih proslavljenih američkih ekonomista. Ono što je novo, neobično i zanimljivo, to je što se njome daje prognoza bliže budućnosti koju autor naziva doba financijske nesigurnosti. Zapravo se radi o prikazu trendova i tendencija u novoj globalnoj ekonomiji te se upozorava na moguće posljedice razvoja određenih događaja.

Radi se vrlo kvalitetnom prijevodu knjige jednog lako čitljivog teksta, ali osjeti se i ona znanstvena nota teksta koja dominira posebno kada se raspravlja o ekonomskim temama. Kako se ne radi o knjizi pisanoj na tradicionalni način, poput udžbenika ili priručnika, ona će poslužiti ne samo stručnjacima koji se bave međunarodnim financijama i ekonomijom nego i svima onima koje zanimaju složeni ekonomski fenomeni, kao što su burzovne krize, globalizacija pa čak i politika.